

Voroşilov, Kliment Yefremoviç (1881-1969)

Görsel 1: Voroşilov(Kaynak: Pravda, 15 Kasım 1933, s.1.)

4 Şubat 1881 tarihinde Rusya İmparatorluğu'ndaki Lugansk'a bağlı Verhneye Bahmutsky'de demiryolu işçiliği ile geçimini sağlayan bir ailede dünyaya gelmiştir. Lugansk şehrine Voroşilov'un onuruna 1935 yılında *Voroşilovgrad* adı verilmiştir. Ancak bu isim Kruşçev'in SSCB iktidarına gelmesi sonrasında "yaşayan kişilerin isimlerinin şehirlere verilmemesi" yönünde almış olduğu karar doğrultusunda 1958 yılında tekrar eski adını almıştır. Voroşilov'un ölümü sonrasında ise 1970 ile 1990 yılları arasında şehir için tekrar Voroşilovgrad ismi kullanılmıştır.

1896 yılı itibariyle metalürji fabrikasında ve daha sonra 1903 yılında Lugansk'ta Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi (РСДРП/RSDİP) üyesi de olacağı lokomotif fabrikasında çalışmaya başlamıştır. 1904 yılında Lugansk Bolşevik Komitesi üyesi olmuştur. 1905 yılında Lugansk'ta İşçi Temsilcileri Sovyeti başkanlığı görevini yürütürken, işçi grevini yönetmiş ve silahlı ekiplerin kurulmasını sağlamıştır. Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin 1906 ve 1907 yıllarında gerçekleştirmiş olduğu 4. ve 5. kongrelerinde delege olarak yer almıştır. Voroşilov için 1907 ile 1914 arası tutuklamalar ve sürgünler ile geçmiştir. Bu süreçte, Bakü ve St. Petersburg'ta 1908 ile 1917 yılları arasında parti işleri ile ilgilenmiştir.

1917 yılında gerçekleşen ünlü *Şubat Devrimi* sonrasında Petrograd Sovyeti Üyesi olmasının yanı sıra RSDİP'nin *Nisan Konferansı* olarak da bilinen 7. konferansında ve RSDİP'nin 6. kongresinde delege olarak yer almıştır. Aynı yılın Mart ayı itibariyle Lugansk Sovyeti ve şehir meclisi başkanlıklarına da seçilmiştir. Kasım 1917 itibariyle ise *Petrograd Devrimci Askeri Komitesi Komiseri* olmuştur. Feliks Dzerjinskiy ile Sovyet Rusya'nın ilk istihbarat teşkilatı olan *ÇEKA*'nın (ВЧК: Всероссийская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем/ Bütün Rusya'nın Karşı Devrim ve Sabotajla Mücadele Olağanüstü Komisyonu) organizasyonunda görev almıştır. Voroşilov, 1. Lugansk Sosyalist birliklerini organize ederek Harkov'da Almanya-Avusturya birliklerine karşı mücadele etmiştir. 1918 yılının

Nisan ayında 5. Ukrayna Ordusu'nun oluşturulması çalışmalarına katılmıştır. İç savaş yıllarında Güney Cephesi Askeri Sovyet üyeliğinin yanı sıra komuta heyetinde de yer almış, birlik komutanlığı görevinde bulunmuştur. Ayrıca bu süreçte Vorosilov; 10. Ordu Komutanlığı, Ukrayna Dışişleri Halk Komiserliği, Harkov Askeri Bölge Komutanlığı, Ukrayna Cephesi ve 14. Ordu Komutanlığı görevlerini de yerine getirmiştir.

1919 ile 1921 yılları arasında Devrimci Askeri Komitede yer almış ve 1. Süvari Ordusu'nun kurucularından birisi olmuştur. 1925 yılına kadar Devrimci Askeri Komite'ye bağlı olarak çeşitli askeri görevlerde bulunduktan sonra, 6 Kasım 1925 tarihinden 20 Haziran 1934 tarihine kadar Kara ve Deniz Kuvvetleri Halk Komiserliği görevi ile SSCB Devrimci Askeri Komite başkanlığı görevini sürdürmüştür.

Türkiye ile Sovyetler Birliği ilişkileri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında "ortak düşmana karşı" pozitif bir seyre girmiş ve bu olumlu ilişkiler İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürmüştür. Kurulan yakın ilişkiler çerçevesinde iki ülke arasında çok sayıda karşılıklı diplomatik ziyaret gerçekleşmiştir. 1930 yılında Tevfik Rüştü Bey'in Moskova ziyaretine, SSCB tarafından 1931 yılında Dışişleri Halk Komiseri Litvinov tarafından iade-i ziyaret gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu ziyaret; gerek 29 Ekim kutlamalarına denk gelmesi gerek de SSCB tarafından ilk kez bakan seviyesinde bir ziyaret gerçekleştirilmiş olması dolayısıyla oldukça önemlidir.

1932 yılında ise bu defa Başbakan İsmet Paşa, Moskova'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Tevfik Rüştü Bey ile İsmet Paşa'nın Moskova ziyaretleri esnasında Kara ve Deniz Kuvvetleri Halk Komiserliği görevinde bulunan Vorosilov ile de görüşmüş oldukları ve Vorosilov'un Türk heyetlerini resmi kabuller ile misafir ettiği bilinmektedir. İsmet Paşa'nın gerçekleştirmiş olduğu ziyarete cevap olarak Sovyetler Birliği tarafı SSCB Halk Komiserleri Konseyi Başkanı Molotov başkanlığında bir heyet göndermeyi kararlaştırmış olmasına rağmen, Molotov'un hastalanması üzerine bu heyete Kara ve Deniz Kuvvetleri Halk Komiseri K. Y. Vorosilov'un başkanlık etmesine karar verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. kuruluş yıldönümü kutlamalarını da kapsayacak ziyarete Vorosilov'a Dışişleri Halk Komiser Yardımcısı Karahan, Eğitim Halk Komiseri Bubnov, Eğitim Halk Komiser Yardımcısı Krjijanovsky ile SSCB Süvari Kuvvetler Komutanı Budyonniy eşlik etmişlerdir.

Görsel 2: Atatürk ve Vorosilov(**Kaynak:** Rusya Federasyonu Türkiye Büyükelçiliği Resmî Sitesi)

Sovyet heyetinin 26 Ekim 1933 tarihinde *İzmir* vapuru ile İstanbul'a gelişi ile ziyaret, resmi olarak başlamıştır. Akabinde tren ile Ankara'ya geçen heyet, burada başta Başbakan İsmet Paşa olmak üzere önemli bir protokolle ve devlet töreni ile karşılanmışlardır. Vorosilov başkanlığında Ankara'ya 27 Ekim 1933 tarihinde gelen Sovyet heyeti aynı

gün saat 17.00'de Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal tarafından bizzat kabul edilmiştir. Mustafa Kemal ile görüşen heyet, 20.30'da ise Başbakan İsmet Paşa tarafından verilen resmi davete katılmıştır. Burada bir konuşma gerçekleştiren Vorosilov, iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin önemine vurgu yapmıştır. Sovyet heyeti, 29 Ekim 1933'te Cumhuriyet Bayramı kutlamaları kapsamında gerçekleşen geçit resmi ve baloya da katılmıştır. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal gerek geçit resminde gerekse baloda Vorosilov ile yakından ilgilenmiş ve ikili neredeyse hiç ayrılmamış, sürekli sohbet ederek fikir alışverişinde bulunmuştur. Akşam gerçekleştirilen baloda Vorosilov'un, Rus halk dansları yapmasına Mustafa Kemal, zeybek oynayarak karşılık vermiştir. Ayrıca ikili gerçekleştirdikleri sohbet esnasında büyük bir savaşın yaklaşmakta olduğuna dikkat çekmişler, Vorosilov da Mustafa Kemal'e "*ortaya çıkacak bu savaşta Şark ordularının Başkomutanlık vazifesini siz göreceksiniz*" diyerek tarihi bir açıklama yapmıştır.

Vorosilov başkanlığındaki Sovyet heyeti sadece Ankara'da resmî temaslarda bulunmakla kalmamış Kırıkkale'de bulunan silah fabrikasının yanı sıra Eskişehir, İzmir, Kütahya, Balıkesir, Çanakkale, Mudanya ve Bursa şehirlerini de ziyaret etmiştir. Çanakkale'de bulunan muharebe alanları ve siperler, bizzat Vorosilov'un isteği ile gezi programına eklenmiştir. Son olarak İstanbul'un tarihi mekânlarını da ziyaret eden Sovyet heyeti, 9 Kasım 1933 tarihinde resmi ziyareti sonlandırmış ve Türkiye'ye geldikleri *İzmir* vapuru ile Odessa'ya doğru yola çıkmışlardır.

Heyetin İzmir ziyareti esnasında Vorosilov'un adı İzmir'de bir caddeye verilmiş fakat daha sonra iki ülke arasında ilişkiler bozulunca caddenin adı *Plevne Caddesi* olarak değiştirilmiştir. Ziyaret esnasında Sovyet heyetine eşlik eden Sovyet sinemacılar Sergey Yutkeviç ile Lev Arnştam tarafından *Ankara: Türkiye'nin Kalbi* adlı belgesel çekilmiştir. Söz konusu belgeselde Sovyet heyetinin gerçekleştirmiş olduğu ziyaret başta olmak üzere 10. yıl kutlamaları ile Mustafa Kemal'in 10. Yıl Nutku'nu okuması ve Ankara'dan çeşitli görüntüler yer almıştır.

SSCB heyetine Vorosilov'un başkanlık etmesi ile heyet içerisinde Budyonniy'nin yer alması, gerçekleştirilen ziyaretin askeri yönüne de dikkat çekmiştir. Mustafa Kemal ile Vorosilov arasında gerçekleştirilen konuşmalar esnasında gündem maddelerinden birisi de Boğazlar olmuştur. Gerek gündemin Boğazlar olması gerek de ziyaret esnasında askeri açıdan önemli noktaların ziyaret edilmiş olması iki ülke arasında askeri ittifak sağlanacağı yönünde yorumlanmıştır.

Ayrıca ziyaret hem Türk basını tarafından hem de Sovyet basını tarafından yakinen takip edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun onuncu yıl dönümü olması dolayısıyla Sovyet basınında çok sayıda haber ve makale yer almıştır. Söz konusu ziyaretin gerçekleşmiş olduğu süreçte Sovyet basını incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu günden itibaren iki ülke arasındaki dostluğun gelmiş olduğu noktaya vurgu yapıldığı ve Türkiye'nin modernleşme anlamında kat ettiği yolun ayrıntılarıyla aktarıldığı görülmektedir. Türk basınında da söz konusu ziyaret özelinde iki ülke arasındaki dostluk bağlarının önemine değinen çok sayıda köşe yazısının yer aldığı görülmektedir.

Mustafa Kemal'in 1 Kasım 1933 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışında yapmış olduğu konuşmada "*bu sene mümtaz bir Sovyet heyetinin cevap ziyaretini kabul ettik. Bu ziyaretin onuncu yıl bayramına tesadüf ettirilmesi, iki memleket arasındaki münasebetlerin derin samimiyetini gösteren mesut bir vesile olmuştur. İki memleketin çetin zamanlarında kurulmuş, on beş senedir türkü imtihanlardan, daha kuvvetli çıkmış bir dostluğun daima yüksek kıymeti haiz olması, beynelmilel sulh için değerli ve ehemmiyetli bir amil olduğu tereddüt edilemez*" şeklindeki açıklaması hem ziyaretin hem de iki ülke arasındaki dostluğun önemini ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Molotov da yapmış olduğu bir açıklamada söz konusu ziyarete de değinerek; iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin önemini vurgulamıştır. Sovyet heyetinin Türkiye'den ayrılmasının ardından Kalinin ile Mustafa Kemal karşılıklı telgraflaşmışlar ve iki ülkenin karşılıklı

dostluk ilişkilerine vermiş oldukları değerin altını çizmişlerdir.

Kliment Yefremoviç Voroşilov, 1934 ile 1940 yılları arasında SSCB Savunma Halk Komiserliği görevini yürütmüştür. 1940 yılı itibariyle SSCB Halk Komiserleri Konseyi başkan yardımcılığı ve SSCB Halk Komiserleri Konseyi altında yer alan Savunma Komitesi başkanlığı görevlerinde yer almıştır. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Devlet Savunma Komitesi üyeliği, Kuzey Batı Cephesi komutanlığı, Leningrad Cephesi komutanlığı ile partizan hareketinin başkomutanlığı görevlerinde bulunmuştur. Savaşın devam ettiği süreçte 1943 yılında gerçekleşen Tahran Konferansı'nda Sovyet delegasyonu içerisinde görev almıştır. Savaşın ardından bir süre Birlik Kontrol Komisyonu Başkanı olarak Macaristan'da bulunmuştur. 1946 yılında SSCB Bakanlar Kurulu Başkan Yardımcılığı görevine getirilmiş ve ardından 1953 yılında ise 1960 yılında emekli olacağı tarihe kadar SSCB Yüksek Sovyet Prezidyum Başkanlığı görevini üstlenmiştir.

1921-1961 yılları arasında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi olan Voroşilov, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20. Kongresi'nde Kruşçev tarafından ileri sürülen Stalin'in kişi kültünü reddetme süreci sonrasında "Anti-Leninist" veya "Parti Karşısı" olarak adlandırılan muhalif grup içerisinde yer almış ve Kruşçev'i iktidardan indirme teşebbüsünde bulunmuştur. 1964 yılında Kruşçev iktidarının sona ermesinden sonra 1966'dan vefat edeceği 1969 yılına kadar Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi üyeliği görevini sürdürmüştür. Ayrıca, 1926-1952 yılları arasında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro üyeliği, 1952-1960 yılları arasında Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi Prezidyumu üyeliği yapmıştır.

Voroşilof öldü

(DIŞ HABERLER SERVİSİ)

MOSKOVA — Uzun yıllar Sovyetler Birliği'nin Devlet Başkanlığında bulunan Mareşal Klement Voroşilof, 88 yaşında ölmüştür.

Genç yaşta ihtilâlcilerle çalışmaya başlayan Voroşilof, hazırladığı grevler yüzünden 1907 de tutuklanmış ve 1917 ye kadar müteaddit defalar hapse atılmıştı.

Stalin'e yakınlığı ile bilinen Voroşilof, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10 uncu yılında Sovyetler Birliği heyetinin başında Ankara'ya da gelmişti.

Voroşilof, Stalin'den sonra, Kruşçev'in muhalifi olan Kaganoviç - Molotof - Malenkof grubuna yakınlaşmıştı. Brejnef - Kosigin ikilisi ise, Voroşilof'un parti içindeki itibarını sona erdirmişlerdi.

Voroşilof'un ölümünü bildiren Tass Ajansı, tafsilât vermemiştir.

Görsel 3: Voroşilov'un Vefat Haberi

Kaynak: Cumhuriyet, 4 Aralık 1969, s. 3

Kliment Yefremoviç Voroşilov 2 Aralık 1969 tarihinde Moskova'da ölmüştür. Mezarı Moskova'da Kızıl Meydan'da bulunmaktadır. Türk ve dünya basınının önemli gazeteleri Sovyet Mareşalin ölüm haberini kendi sayfalarına taşıyarak okuyucularını bu gelişme hakkında bilgilendirmişlerdir.

Türk basınının önemli temsilcilerinden birisi konumunda olan *Cumhuriyet* gazetesi ölüm haberini 4 Aralık 1969 tarihinde *Voroşilof öldü* başlığıyla Türk kamuoyuna duyurmuştur. Haberde Voroşilov'un Stalin'e olan yakınlığı ile 1933 yılında Türkiye'ye ziyarette bulunduğu bilgileri yer almış ve Voroşilov'un siyasi yaşamı hakkında kısa bir bilgi okuyucuyla paylaşılmıştır. 8 Aralık 1969 tarihinde ise *Cumhuriyet*'ten Cihad Baban *Dostumuz Voroşilov* başlıklı bir yazı kaleme alarak, Voroşilov'un Türkiye'ye 1933'te gerçekleştirdiği ziyarette Türk milleti üzerinde bırakmış olduğu intibaa vurgu yapmış, kendisinin Sovyet siyaseti içerisinde unutulmuş bir simge olduğunu aktarmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki kutuplu dünya düzeni ortaya çıkmış ve ABD'nin başını çektiği grup Batı Bloğu olarak adlandırılırken, Sovyetler Birliği'nin başını çektiği grup Doğu Bloğu olarak adlandırılmıştır. Dolayısıyla Doğu Bloğunun lider devleti olan Sovyetler Birliği'nde önemli bir siyasi figür olmasının yanı sıra özellikle ABD ve İngiltere başta olmak üzere Batı Bloğu tarafından düşman olarak sembolize edilmiş olan Stalin'e yakınlığı Voroşilov'un ölüm haberini her iki

ülke kamuoyunda önemli kılmıştır. Batı Bloğunu temsilen her iki ülke kamuoyundan örnek verecek olursak, İngiltere’de yayın yapmakta olan *The Times* gazetesi 4 Aralık 1969 tarihinde *Mareşal Vorosilov’un Ölümü: Eski Sovyet Başkanı ve Kızıl Ordu’nun İlk Mareşali* başlığıyla ölüm haberini sütunlarına taşımış ve Vorosilov’un biyografisini İngiliz kamuoyu ile paylaşmıştır. Yine aynı tarihte ABD’nin önemli gazetelerinden birisi olan *The New York Times* da *Stalin’e Sadık Mareşal Kliment Y. Vorosilov Öldü* başlığıyla 88 yaşında ölen Sovyet Mareşalin ölüm haberini ABD kamuoyuna aktarmış ve cenaze töreni hakkında detaylara yer vermiştir. Ayrıca ilgili haberin hemen altında Alden Whitman imzalı *Stalin’e Minnettar* başlıklı bir köşe yazısı kaleme alınmış ve kendisinin biyografisinin yanı sıra Stalin ile olan yakın ilişkisi hakkında detaylara yer verilmiştir.

Kliment Yefremoviç Vorosilov görev yaptığı süreç boyunca üç kez Sovyetler Birliği Kahramanlığı madalyası, sekiz kez Lenin Nişanı, altı kez Kızıl Bayrak Nişanı ve Birinci Derece Suvorov Nişanı gibi çok sayıda madalya ve nişanla ödüllendirilmiştir.

Çağatay BENHÜR - Mevlüt Samet YILDIZ

KAYNAKÇA

Sürelî Yayınlar

Cumhuriyet (4 Aralık 1969).

Pravda (24 Ekim-15 Kasım 1933).

The New York Times (4 Aralık 1969).

The Times (4 Aralık 1969).

Kitap ve Makaleler

ASIMGİL Bedriye, “İzmir’de Kentsel Kimlik Bileşenlerinden Cadde ve Sokakların Toponomisi ve Milliyetçi, Etnik İzlerin Sosyal Yapı Oluşumuna Katkıları” **Trakya Üniversitesi Journal of Engineering Sciences**, C.19 S.1, 2018, ss.21-36.

AYDOĞAN Erdal, “Kliment Yefremoviç Vorosilov’un Türkiye’yi Ziyareti ve Türkiye-Sovyet Rusya İlişkilerine Katkısı” **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, S. 39, Ankara 2007, ss. 337-357.

BABAN Cihad, “Dostumuz Vorosilov”, **Cumhuriyet**, 8 Aralık 1969, s. 2.

GÖKÇAY Gökser, **Türk Basınında Türkiye Cumhuriyeti’ni Ziyaret Eden Sovyet Misyonları**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.

“Kliment Yefremovich Voroshilov.” **Encyclopedia Britannica**, January 31, 2021. <https://www.britannica.com/biography/Kliment-Yefremovich-Voroshilov>.

“Kliment Yefremoviç Vorosilov” **Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya**, Ed. A.M. Prohorov, C.5, İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya, Moskova 1971, s.371-372.

“Kliment Yefremoviç Vorosilov” **Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya**, Ed. E.M. Jukov, C.3, Sovetskaya Entsiklopediya, Moskova 1963, s.715-716.

KOLESNİKOV Aleksandr, **Atatürk Dönemi Türk-Rus İlişkileri: Türk Sovyet İlişkilerinin Kuruluşunun 90. Yılı**,

Çev. İlyas Kamalov, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2010.

LÜLEÇİ Yalçın, “Erken Cumhuriyet Döneminde Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyetler Birliği Arasındaki Sanatsal İlişkiler: ‘Ankara: Türkiye’nin Kalbi’ Belgeseli Örneği”, **İnsan&İnsan**, S.2, 2014, ss.40-61.

PERİNÇEK Mehmet, **Atatürk’ün Sovyetler’le Görüşmeleri Sovyet Arşiv Belgeleriyle**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2014.

“Voroşilovgrad” **Başaya Sovetskaya Entsiklopediya**, Ed. A.M. Prohorov, C.5, İzdatelstvo Sovetskaya Entsiklopediya, Moskova 1971, s.372.

VANDOV Dimitir, **Atatürk Dönemi Türk-Sovyet İlişkileri**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2014.

WHITMAN Alden, “Indepted to Stalin” **The New York Times**, 4 Aralık 1969, s.4.

YILDIZ Mevlüt Samet; BENHÜR Çağatay, “Türk-Sovyet İlişkileri Bağlamında Litvinov’un 1931 Türkiye Ziyareti”, **9. Uluslararası Atatürk Kongresi Bildiriler Kitabı**, C.2, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2021, ss. 1375-1402.

Zaleskiy K.A., **İmperiya Stalina**, Veçe, Moskova 2000.

23/02/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/vorosilov/?pdf=3921> adresinden erişilmiştir